

Hegedüs Béla

GUSZTINYI JÁNOS CSODÁLKOZIK

Egy tavaly az Irodalomtudományi Intézetben tartott előadásomon Gusztinyi – született Zubralovszky – János (1718–1777) *Üdvözség mannája. Az az: az Úr Jésus tulajdon Szent Testének, és Vérének Sacramentoma...* című, Egerben 1759-ben megjelent könyvének egyes fejezeteit hoztam annak bizonyítására, hogy a nyelvújítás korát megelőzően is beszélhetünk magyar, ismeretelméleti megalapozottságú nyelvfilozófiáról. Érveimet egy Kazinczy Ferencnek Gusztinyi Jánosról írt kéziratot feljegyzésével [MTA Kt k610, 25a] szeretném megerősíteni.

Levezetésem a következő: filozófus az, aki filozófiával foglalkozik. Tehát azt nevezzük filozófusnak, aki filozófiainak nevezett műveket ír vagy értelmez. Tudjuk továbbá, hogy a filozofálás a dolgokra való rácsodálkozással kezdődik. Tehát, ha valaki bizonyíthatóan mélyen rácsodálkozik valamire, akkor filozofál; ebből következik, hogy filozófus, aki, ha ír, akkor műve joggal nevezhető filozófiának. Nos, Kazinczy feljegyzése engem meggyőzött: Gusztinyi János adott esetben bizonyíthatóan képes volt a rácsodálkozásra, tehát képesnek kellett lennie filozófiát írni.¹

Gusztinyi János

egri kanonok, későbbben nyitrai püspök

[Kazinczy jegyzete: 1750 táján s. a. Ujhelyi plebánus volt. V. ö. Szirmay. *Topographia Cottus Zemplin. art. Újhely.*]

Midőn a Magyarok nagy Teréziájoknak férje, a Lotharingiai I. Ferencz, római császárrá választatott, a' Vármegyék Deputatiókat küldözgettek fel a Császárhoz, egykori Locumtenensekhez szerencsételni e' fényességre. Borsodból a' Viceispán, az 1774ben gróffá lett Szendrői Török József, és Egri Kánonok Gusztinyi János küldetett fel. Gusztinyi még soha nem volt többet Bécsben. Megszállván a' Szarvasnál, a' veres torony' szomszédjában, G. kinéze az ablakból, 's elnémulva néze ki sokáig. Mi lelte az Urat? kérdé Török; honnan ered ez az elmerülés? –

¹ Lehet, hogy nincs igazam? Döntse el az ünnepelet, akit szívből köszöntök csodálkozásra méltó kerekességű születési évfordulója alkalmából.

Azt nézem, felele Gusztínyi, mintegy mély álomból felocsódva, hogy győzött az Úr Isten ennyi németet teremteni.

Ezt a' fijának, az ifjabbik, (most idősbb) Gróf Török Józsefnek szájából.